

Σπηλαιολογία

1^ο τετράμηνο → Φυσιολατρικές Διαδρομές και Ορειβασία:

Ομάδα 3^η:

Παΐζη Δέσποινα,
Πατεράκης Δημήτρης,
Νικολακάκης Νίκος,
Μπασιά Μαρία

Εισαγωγή

Σπηλαιολογία ονομάζεται η έρευνα των σπηλαίων σχετικά με τη διαμόρφωση, τη δομή, τις φυσικές ιδιότητες, την ιστορία, τις ιδιαίτερες μορφές ζωής και τις φυσικές διαδικασίες μέσω των οποίων σχηματίζονται και αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου.

Στην Ελλάδα, χάρη στην πλούσια γεωλογική δομή και ιστορία, της χώρας έχουμε μεγάλο πλήθος πανέμορφων υπόγειων και υποθαλάσσιων σπηλαίων. Σύμφωνα με έρευνες επιστημόνων, στη χώρα μας έχουν έρθει στο φως πάνω από 8500 σπήλαια πολλά απ' τα οποία παραμένουν ακόμα ανεξερεύνητα. Διόλου λίγα είναι συνεπώς και τα σπήλαια του τόπου μας: των Χανίων και γενικότερα της Κρήτης.

Ο όρος σπηλαιολογία σήμερα ενίοτε ταυτίζεται με την αθλητική δραστηριότητα της εξερεύνησης σπηλαίων. Στην παρουσίαση που ακολουθεί θα προσπαθήσουμε να σας μυήσουμε στον κόσμο της σπηλαιολογίας μέσα και από την αθλητική εκδοχή της.



Han Son Dung Βιετνάμ

Ice Cave Σλοβενία



Han Son Dung Βιετνάμ



Cenote Ik Kil, Μεξικό



Crystal Cave, Μεξικό



Εξοπλισμός

Κάθε σπηλαιολόγος που σέβεται τον εαυτό του πρέπει να εξερευνεί σπήλαια, να τα χαρτογραφεί και να δημοσιεύει τα ευρήματα των εξερευνήσεων του. Αυτό βέβαια δεν είναι συνήθως εφικτό για τον νεόφυτο απόφοιτο των σπηλαιολογικών σεμιναρίων ο οποίος πρέπει να συγκεντρώσει εμπειρίες πριν οργανώσει εξερευνητικές αποστολές. Επίσης οι ήδη έμπειροι σπηλαιολόγοι χρειάζεται πολλές φορές να κάνουν εξάσκηση ή να δοκιμάσουν ένα όργανο ή μια τεχνική ή να φωτογραφήσουν ένα σπήλαιο. Δηλαδή προκύπτει η ανάγκη για επανάληψη σπηλαίων (ήδη γνωστών - ήδη εξερευνημένων). Προετοιμάζοντας λοιπόν είτε την εξερεύνηση, είτε την επανάληψη ενός σπηλαίου υπάρχουν κάποια βασικά βήματα τα οποία όλοι πρέπει να ακολουθούν. Αυτά τα βασικά βήματα περιγράφουμε στις γραμμές που ακολουθούν. Ας δούμε όμως πρώτα ποια είναι τα υλικά εκείνα που πρέπει πάντα να έχουμε μαζί μας ανεξαρτήτως καιρού, σπηλαίου, κ.τ.λ.

Cave of Swallows Μεξικό



Εξοπλισμός

Ανεξάρτητα σε τι σπήλαιο πηγαίνουμε (οριζόντιο ή κάθετο) από πάνω μας (ή από το σπηλαιολογικό μας σακίδιο) δεν πρέπει να λείπει κανένα από τα πιο κάτω υλικά:

- Εφεδρικές μπαταρίες ή επιπλέον πέτρα ασετιλίνης (δες και πιο κάτω)
- Αλουμινοκουβέρτα σε καλή κατάσταση και κατάλληλο μέγεθος
- Σκοινάκι αυτοδιάσωσης (3 μέτρα τουλάχιστον, συνήθως dyneema 5.5 mm) κι έναν ιμάντα ραμμένο από dyneema
- Κεράκια (ρεσώ) και Αναπτήρα
- Σουγιά ή άλλο μαχαίρι
- Νερό (εάν του σπηλαίου δεν είναι πόσιμο)
- Τρόφιμα (...τουλάχιστον λίγους ξηρούς καρπούς)
- Μερικούς εφεδρικούς κρίκους ή ακόμη καλύτερα ένα σετ από τροχαλία, οβάλ carabiner και basic

Han Son Dung Βιετνάμ



Κάθε μέλος της ομάδας πρέπει να έχει μαζί του αυτά τα υλικά και όχι ένας για όλους (με εξαίρεση ίσως τα τρόφιμα)

Σπήλαια στην Ελλάδα

Μιλήσαμε για τον εξοπλισμό που χρειάζεται ένας σπηλαιολόγος για την κατάβαση ενός σπηλαίου, αναφερθήκαμε σε πολυάριθμα και αξιοθαύμαστα σπήλαια ανά τον κόσμο, όμως τι γίνεται με την χώρα μας; Είναι δυνατόν, ενώ πρόκειται για μια τόσο σεισμογενή περιοχή να μην υπάρχουν εξίσου πανέμορφα σπήλαια; Νομίζω η απάντηση είναι προφανής και αρκεί μονάχα να αναφέρουμε έναν ενδεικτικό αριθμό των σπηλαίων των οποίων έχουν έρθει στο φως μέχρι σήμερα στον τόπο μας: σύμφωνα με επιστημονικές έρευνες λοιπόν, ο αριθμός αυτό ανέρχεται στα 8500 σπήλαια!

Σπήλαιο Πετραλώνων, Χαλκιδική



Σπήλαιο Περάματος, Ιωάννινα



Σπήλαιο πηγών Αγγίτη, Δράμα

Σπήλαια Ρεθύμνου

Ρέθυμνο

Η περιοχή του Ρεθύμνου είναι πλούσια σε αριθμό σπήλαια, μεταξύ αυτών και τα πιο γνωστά στην Ελλάδα.

Ο **Χαϊνόσπηλιος** βρίσκεται 200 μέτρα έξω από τον οικισμό Καμαράκι. Ογκώδεις στήλες και πλήθος μικρών και μεγάλων σταλαγμιτών κοσμούν το σπήλαιο. Εκεί είχαν το καταφύγιό τους χαϊνήδες, οι διάσημοι Κρητικοί αντάρτες, αλλά και επαναστατικές επιτροπές κατά την Τουρκοκρατία και τη Κατοχή.

Η **Σπηλιά του Μελιδονίου ή Γεροντόσπηλιος** βρίσκεται στο Μυλοπόταμο. Η κεντρική αίθουσα λέγεται και «Αίθουσα των Ηρώων», γιατί κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, καθώς η περιοχή λεηλατούνταν από τους Οθωμανούς με επικεφαλής τον Χουσεΐν Μπέη, γυναικόπαιδα και οπλοφόροι βρήκαν καταφύγιο εκεί τον Οκτώβριο του 1823. Μετά από την άρνηση των πολεμιστών να παραδοθούν και από τρίμηνη πολιορκία του σπηλαίου από τον Χουσεΐν Μπέη, οι Τούρκοι έριξαν εύφλεκτες ύλες από το άνοιγμα της οροφής του σπηλαίου και έβαλαν φωτιά. Αυτό είχε ως τραγικό αποτέλεσμα να πεθάνουν όλοι από ασφυξία. Σήμερα στην «Αίθουσα των Ηρώων» διατηρούνται τα οστά των μαρτύρων, μέσα σε πέτρινο οστεοφυλάκιο. Στην είσοδο του Σπηλαίου συναντάμε και ένα παρεκκλήσι στο οποίο κατά την επέτειο της σφαγής πραγματοποιείται τελετή στην μνήμη των μαρτύρων.

Σπήλαια Ρεθύμνου

Το **σπήλαιο Γερανίου** είναι από τα σημαντικότερα και ομορφότερα σπήλαια του Νομού Ρεθύμνου. Βρίσκεται 7 χιλιόμετρα δυτικά του Ρεθύμνου, κοντά στη παραλία του Γερανίου.

Το **σπήλαιο Σφεντόνη Τρύπα** βρίσκεται στην είσοδο του χωριού Ζωνιανά. Αποτελείται συνολικά από 10 θαλάμους με τον τελευταίο να ονομάζεται «Θάλαμος του Χαμένου Παιδιού». Σε αυτό τον τελευταίο θάλαμο βρέθηκε πριν λίγες δεκαετίες ο σκελετός του παιδιού που χάθηκε, καλυμμένος με σταλαγμιτικό υλικό. Στο «Άδυτο της Νεραΐδας» ένας από τους θαλάμους, λέει ο θρύλος πως κρύβεται εδώ και πολλά χρόνια η "πληγωμένη" νεραΐδα για να ξεφύγει από τον βοσκό που την ερωτεύτηκε.

Το **σπήλαιο του Αγίου Αντωνίου** αποτελεί ένα σπήλαιο με λατρευτικό χαρακτήρα μιας και έχει αποδειχθεί από τις αρχαιολογικές έρευνες, ότι αποτέλεσε σημαντικό κέντρο λατρείας. Σύμφωνα με επιγραφική μαρτυρία στο σπήλαιο λατρευόταν ο Ερμής Κραναίος. Η εκκλησία που βρίσκεται στο σπήλαιο είναι αφιερωμένη στον Άγιο Αντώνιο, προστάτη των παιδιών.

Το **Ιδαίο Άντρο** βρίσκεται στις ανατολικές παρειές του όρους Ίδη (Ψηλορείτης), στο οροπέδιο της Νίδας. Το σπήλαιο δεν έχει ιδιαίτερη γεωλογική αξία, αλλά έχει τεράστια μυθολογική και πολιτισμική αξία.

Σπήλαια Ηρακλείου

Κατά την ελληνική μυθολογία ανατράφηκε ο Δίας, εξ ου λεγόμενος και "Κρηταγενής", από τη βρεφική του ηλικία. Την είσοδό του φύλαγαν οι Κουρήτες, μυθικές φιγούρες, και κάθε φορά που ο μικρός Δίας έκλαιγε, χτύπαγαν τα σπαθιά τους πάνω στις ασπίδες που κρατούσαν για να μην ακούσει το κλάμα του ο Κρόνος. Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, οι Κουρήτες χόρευαν ένα χορό πολύ έντονο και γρήγορο, που έκανε την βαριά πανοπλία τους να χτυπάει δυνατά και να σκεπάζει το κλάμα το βρεφικού Δία. Ο χορός αυτός θεωρείται και σήμερα ο πρόδρομος του Πεντοζάλη που χορεύεται στην Κρήτη. Εδώ, ο Κρηταγενής Δίας, αν και για όλους τους Έλληνες είναι αθάνατος, για τους Κρήτες όμως πεθαίνει κάθε χρόνο στο Ιδαίον Άντρο και ξαναγεννιέται. Όπως πρέπει για τον τόπο, που το χειμώνα σβήνει κάθε ίχνος ζωής, για να ξαναζωντανέψει πάλι την άνοιξη.

Ηρακλειο

Τα σπήλαια του Ηρακλείου έχουν ιστορική και σπηλαιολογική σημασία.

Το **σπήλαιο της Ειλειθυίας**, 1 χιλιόμετρο νοτιοανατολικά της Αμνισού, χρησιμοποιήθηκε ως τόπος τελετουργιών από την Νεολιθική Εποχή μέχρι και τον 5ο αι π.Χ.. Ήταν αφιερωμένο στη θεά Ειλειθυία, τη θεά του τοκετού. Τα ευρήματα γυναικών κατά τη διάρκεια του τοκετού, του θηλασμού ή της προσευχής εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Ηρακλείου. Αποτελεί έναν από τους ιερότερους θρησκευτικούς τόπους, καθώς κατάφερε να επιζήσει δύο πολιτισμών (μινωικός, ελληνικός) και τριών θρησκειών (μινωική, μυκηναϊκή, δωδεκάθεο του Ολύμπου) και να διατηρήσει τη σπουδαιότητά του. Η Ειλειθυία είναι η θεά των τοκετών και το σπήλαιο αυτό ήταν ο κυριότερος τόπος της λατρείας της. Τη γέννησε η θεά Ήρα μέσα σ' αυτό το σπήλαιο σύμφωνα με την παράδοση.

Σπήλαια Ηρακλείου

Ο Νεραϊδόσπηλιος των Αστρακών βρίσκεται περίπου 23 χλμ απ' το Ηράκλειο, δίπλα στο ομώνυμο χωριό και κοντά στο χωριό Μυρτιά. Σύμφωνα με το μύθο, οι νεράιδες είναι οι θυγατέρες του Νηρέα στην αρχαιότητα, οι νύμφες των νερών. Θεωρούνταν γυναίκες εξαιρετού κάλλους και ομορφιάς. Ο θρύλος αναφέρει ότι σε αυτή την σπηλιά ζούσαν οι νεράιδες γιατί είναι κάπως αποκομμένη από τη γύρω περιοχή. Ώσπου μια νύχτα, ένας νέος λυράρης, άκουσε το τραγούδι τους και από περιέργεια μπήκε στη σπηλιά.

Κι εκεί τις είδε! Συνεπαρμένος από το σκηνικό αυτό έπιασε χωρίς να το καταλάβει τη λύρα του και τις συνόδεψε στο χορό. Οι Νεράιδες ακολούθησαν το παίξιμό του και ξετρελάθηκε ο νέος. Την αυγή, άμα χάθηκαν οι Νεράιδες, ο λυράρης δεν ήξερε αν έζησε ένα όνειρο ή αν ήταν πραγματικότητα. Μα το επόμενο και το μεθεπόμενο βράδυ, βρέθηκε πάλι στη σπηλιά και με τη λύρα του έπαιζε ασταμάτητα για τις Νεράιδες που χόρευαν.

Το **σπήλαιο του Αρκαλοχωρίου**, γνωστό κι ως Ιερό Σπήλαιο, βρίσκεται νοτιοδυτικά του ομώνυμου χωριού. Σημαντικότερης αξίας αρχαιολογικά ευρήματα φέρνει στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη. Εκατό και πλέον χρόνια μετά την πρώτη ανασκαφή που έγινε στο Μινωικό σπήλαιο του Προφήτη Ηλία που βρέθηκαν οι περίφημοι χρυσοί και χάλκινοι διπλοί πελέκεις και ξίφη αλλά και το περισσότερο μεταλλικό αρχαιολογικό υλικό της Μινωικής Περιόδου.

Σπήλαια Ηρακλείου

Από την προσπάθεια αυτή προκύπτει ότι ο λόφος κατοικήθηκε όλες τις εποχές. Το πιο εντυπωσιακό απ' όλα είναι το υπόβαθρο της ανασκαφής και η μορφολογία του. Πρόκειται για έναν τεράστιο ενιαίο ασβεστολιθικό βράχο όπου υπάρχουν δεκάδες λαξευμένα δάπεδα και τείχη τα οποία με την ολοκλήρωση της ανασκαφής μπορεί να είναι και εκατοντάδες.

Το **σπήλαιο Σπήλαιο Σκοτεινού** βρίσκεται σε υψόμετρο 225 μ., στο δήμο Γουβών. Θεωρείτε ένα από τα σπουδαιότερα λατρευτικά σπήλαια στην Κρήτη παρόλο που δεν είναι τόσο γνωστό. Το κύριο πρόσωπο που λατρευόταν στο σπήλαιο Σκοτεινού ήταν η θεά ΒΡΙΤΟΜΑΡΤΙΣ (Θεά του Κυνηγιού)...Ο πρώτος αρχαιολόγος που διενήργησε ανασκαφές στο σπήλαιο ήταν ο Άρθουρ Έβανς γιατί θεωρούσε ότι το σπήλαιο αυτό ήταν το ιερό Άντρο της Κνωσού... Μέσα στο σπήλαιο υπήρχε ένα μικρό χριστιανικό εκκλησάκι που σήμερα σώζονται κάποια λίγα ερείπια.. Έξω από το σπήλαιο σήμερα υπάρχει ένα άλλο παλιό εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής και τη ημέρα της εορτής της γίνονται εορταστικές εκδηλώσεις με τοπικούς χορούς και μαντινάδες...

Το **σπήλαιο του Χωστού νερού** βρίσκεται στην περιοχή Σελιά του Γιούχτα κοντά στο δρόμο που οδηγεί στην κορυφή του Αφέντη Χριστού. Μελετήθηκε και χαρτογραφήθηκε από τον Paul Fanze. Ήταν γνωστό στους περιηγητές του 19ου αιώνα. Πιστεύεται ότι υπήρξε σπήλαιο που εξυπηρετούσε τις λατρευτικές ανάγκες του ποιμενικού πληθυσμού της περιοχής.

Σπήλαια Ηρακλείου

Κοντά στο βουλισμένο αλώνι που ήταν οροφή μεγάλου υπόγειου σπηλαίου που κατέρρευσε, βρίσκεται το **σπήλαιο Καμηλάρη**. Το εσωτερικό του σπηλαίου διαθέτει ένα πλούσιο σταλακτιτικό και σταλαγματικό διάκοσμο με διαμορφωμένες μορφές που σμιλεύτηκαν ανά τους αιώνες από το υπόγειο αυτό εργαστήριο της φύσης. Πιθανολογείται ότι ήταν τόπος λατρείας κουροτρόφου θεότητας.

Βορειοδυτικά της Τυλίσου και σε υψόμετρο 460 μ βρίσκεται το **σπήλαιο Τράπεζα**. Το στενό άνοιγμα του σπηλαίου οδηγεί σε μια ευρύχωρη αίθουσα, που γύρω της βρίσκονται χαμηλού ύψους θάλαμοι. Το σπήλαιο είχε λατρευτικό χαρακτήρα και χρησιμοποιήθηκε από τους μεσομινωικούς ως τους υστερομινωικούς χρόνους.

Πάνω από το χωριό **Καμάρες** της Μεσαράς βρίσκεται το ομώνυμο σπήλαιο. Κατά τη νεολιθική εποχή χρησιμοποιήθηκε ως ανθρώπινη κατοικία. Στη μινωική εποχή άλλαξε χρήση και καθιερώθηκε ως ιερός λατρευτικός χώρος. Η θεότητα που λατρευόταν πιστεύεται ότι ήταν προστάτης των κτηνοτρόφων και των γεωργών. Τα περίφημα καμαραϊκά αγγεία με τον πλούσιο χρωματικό διάκοσμο και την ωκέλυφη μορφή βρέθηκαν στο σπήλαιο αυτό. Ήταν τα αγγεία που χρησιμοποιούσαν οι λατρευτές για τη μεταφορά των καρπών ή των υγρών στο λατρευτικό αυτό σπήλαιο.

Σπήλαια Ηρακλείου

Το σπήλαιο της Φανερωμένης βάθους 43 μ βρίσκεται στις παρυφές των λασιθιώτικων βουνών, πάνω από το χωριό Αβδού. Διαθέτει πλούσιο λιθωματικό διάκοσμο και χρησιμοποιήθηκε ως τόπος λατρείας από την υστερομινωική εποχή ως τους ρωμαϊκούς χρόνους. Οι ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν σ' αυτό έφεραν σε φως αρκετά αρχαιολογικά ευρήματα.

Δίπλα στο σπήλαιο της Φανερωμένης βρίσκεται το αγιώνυμο σπήλαιο της Αγίας Φωτεινής στο οποίο μεταφέρθηκε η λατρεία από το παρακείμενο σπήλαιο, προσαρμοσμένη βέβαια στους τύπους της νέας χριστιανικής θρησκείας. Δύο σταλαγμίτες που λέγονται «γόνατα της Αγίας Φωτεινής», δέχονται τα κεριά των προσκυνητών. Μικρός θάλαμος επίσης στο βάθος της αίθουσας, χρησιμοποιείται ως Ιερό Βήμα. Το σπήλαιο είναι περισσότερο γνωστό ως σπήλιος και χώνος Σάρκου. Είναι κοίτη υπόγειου ποταμού που εκβάλλει μεγάλες ποσότητες νερού. Η ιστορικότητα του σπηλαίου έγκειται στη χρησιμότητά του στην επανάσταση του 1866-69, αφού σ' αυτό είχαν καταφύγει τα γυναικόπαιδα του χωριού για να σωθούν. Η αποτυχία των Τούρκων να κάψουν το σπήλαιο με τα γυναικόπαιδα, τους ανάγκασε να υπογράψουν τιμητικό πρωτόκολλο με τον επικεφαλής της φρούρησης του σπηλαίου Ι. Φιλιππάκη. Το γεγονός είχε ευνοϊκό αντίκτυπο στον κρητικό αγώνα.

Σπήλαια Ηρακλείου

Στη θέση Αρκαλοκέφαλο πριν το Μάραθο, βρίσκεται το **σπήλαιο Αρκαλόσπηλιος**. Στήλες από σταλακτίτες και σταλαγμίτες, δημιουργούν ένα θαυμάσιο σύνολο. Οι ευρύχωρες αίθουσές του που απλώνονται μετά τη στενή είσοδο πρόσφεραν την προστασία τους στους κατοίκους των γειτονικών χωριών στις διάφορες επαναστατικές περιόδους. Οφείλει το μύθο του, ακριβώς στην πολυπλοκότητα της δομής του και γρήγορα η παράδοση του απέδωσε το ρόλο του μυθικού Λαβυρίνθου του Δαίδαλου, τον οποίο αναφέρει για πρώτη φορά ο Ηρόδοτος. Μετά την ανασκαφή του Μινωικού Ανακτόρου στην Κνωσό από τον Άρθουρ Έβανς, ο μύθος του σπηλαίου ξεθώριασε, καθώς η πολυπλοκότητα της αρχιτεκτονικής των ανακτόρων του Μίνωα, ώθησε την αρχαιολογική κοινότητα να ταυτίσει τον Λαβύρινθο με αυτά και όχι με το σπήλαιο. Λόγω του μεγέθους του, το 1941 οι Γερμανοί το μετέτρεψαν στη μεγαλύτερη αποθήκη πυρομαχικών της ΝΑ Μεσογείου και ανατίναξαν τις εισόδους του, κατά την αποχώρησή τους από την Κρήτη.

Ο **Λαβύρινθος της Κρήτης** τον Μεσαίωνα αποτελούσε το σημαντικότερο αξιοθέατο του νησιού, καθώς είχε συνδεθεί με τον μύθο του Μινώταυρου. Σήμερα είναι ένα μέρος γεμάτο μυστήριο, εγκαταλελειμμένο από την πολιτεία και ένας τόπος που απαγορεύεται αυστηρά η είσοδος.

Σπήλαια Λασιθίου

Λασιίθι

Το Λασιίθι έχει λίγα, αλλά τεράστιας μυθολογικής και ιστορικής αξίας σπήλαια.

Το **σπήλαιο της Μιλάτου**, βρίσκεται 3km βορειοανατολικά του ομώνυμου παραθαλάσσιου χωριού. Είναι ένα από τα ιστορικότερα σπήλαια της Ελλάδος, καθώς σε αυτό γράφτηκε μια επιπλέον αιματοβαμμένη σελίδα στο βιβλίο της Κρητικής ιστορίας. Το χειμώνα του 1822-23, μετά από εισβολή των Τούρκων στο οροπέδιο του Λασιθίου, οι κάτοικοι της περιοχής, κατέφυγαν στο σπήλαιο της Μιλάτου. Ο Χασάν Πασάς το πληροφορήθηκε αυτό κι εκείνος αμέσως έστειλε στρατιώτες και πολιορκήσαν το σπήλαιο.

Η πολιορκία κράτησε πολλές μέρες και η βοήθεια που περίμεναν οι κάτοικοι από έξω δεν ήρθε ποτέ. Τελικά οι Τούρκοι έβαλαν φωτιά στη είσοδο του σπηλαίου και όσοι επέζησαν από τους καπνούς σφαγιάστηκαν.

Το **σπήλαιο των Πελεκητών** είναι ένα από τα μεγαλύτερα σπήλαια της Κρήτης, καθώς έχει μήκος 310m.

Βρίσκεται σε υψόμετρο 100m, στους πρόποδες του Τραόσταλου κρυμμένο μέσα στα βράχια της Ζάκρου. Η είσοδος του σπηλαίου βρίσκεται σε απόσταση 5 χιλιομέτρων βορειοανατολικά της Κάτω Ζάκρου, στην περιοχή Πελεκητά ή Συκιά.

Το μεγάλο μέγεθός του, ο πλούσιος σταλακτιτικός και σταλαγματικός του διάκοσμος και οι θαυματικοί ογκόλιθοι κάνουν το άγνωστο αυτό σπήλαιο μοναδικό στο νησί.

Σπήλαια Λασιθίου

Ο **Θεριοσπηλιός** είναι ένα μικρό σπήλαιο στη θέση Χυλόφτες – Θεριό, βορειοδυτικά από το Καβούσι Ιεράπετρας πάνω σε απότομη πλαγιά πάνω από τη θάλασσα. Είναι πλούσια διακοσμημένο και δίνει στον επισκέπτη μια εξαιρετική εντύπωση.

Μικρές και μεγάλες στήλες βρίσκονται διάσπαρτες παντού. Κοντά στο σπήλαιο βρίσκεται το Χρυσοκάμινο, τα ερείπια ενός μεταλλευτικού καμινιού από τη μεταγενέστερη μεσαιωνική περίοδο.

Το **Κρόνιο, ή σπήλαιο της Τραπέζας**, είναι το σπήλαιο που, κατά το θρύλο, κανείς δεν μπορεί να πλησιάσει γιατί στο βάθος του γιατί υπάρχει ένας δράκος που προστατεύει τη χρυσή γουρούνα με τα γουρουνάκια της.

Βρίσκεται στα όρια του οικισμού Τζερμιάδω και έχει μεγάλη αρχαιολογική αξία καθώς χρησιμοποιήθηκε ως τόπος κατοικίας κατά τη νεολιθική αλλά και κατά την πρωτομινωική περίοδο.

Αργότερα, όταν άρχισε να κατοικείται συστηματικά ο λόφος Κάστελος, και έως το τέλος της πρωτομινωικής III περιόδου, το σπήλαιο χρησιμοποιήθηκε ως τόπος ταφής των νεκρών.

Σπήλαια Λασιθίου

Πάντως, η αρχαιολογική ανασκαφή του 1936 έφερε στην επιφάνεια ευρήματα μεγάλης αρχαιολογικής αξίας νεολιθικής, πρωτομινωικής, μεσομινωικής, ελληνιστικής και βυζαντινής εποχής.

Τα πιο σημαντικά είναι οι σκαραβαίοι της 11ης Φαραωνικής δυναστείας, καθώς και ένα ειδώλιο από ελεφαντόδοντο και άλλα που δείχνουν ότι είχαν αναπτυχθεί σχέσεις με τις χώρες της Εγγύς Ανατολής και ειδικότερα με την Αίγυπτο. Το Κρόνιο χρησιμοποιήθηκε και για λατρευτικούς σκοπούς μέχρις ότου τη θέση του πήρε το Δικταίο.

Το **σπήλαιο του Ψυχρού**, γνωστό κι ως **Δικταίον Άντρον**, είναι ένα από τα σημαντικότερα σπήλαια στην Ελλάδα. Η τεράστια αρχαιολογική του σημασία συνδέεται άμεσα με τους μύθους, σύμφωνα με τους οποίους στο σπήλαιο γεννήθηκε ο Δίας, ο πατέρας όλων των Θεών.

Χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο επισκέπτονται το σπήλαιο, για να θαυμάσουν τον απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς διάκοσμο του σπηλαίου.

Το **Δικταίο άντρο** είναι το σπήλαιο στο οποίο κατέφυγε η Ρέα για να γεννήσει τον μελλοντικό πατέρα των θεών Δία, από φόβο μήπως και ο Κρόνος καταβροχθίσει και αυτόν τον γιο που θα γεννούσε (υπήρχε ένας χρησμός που έλεγε ότι ο Κρόνος θα σκοτωθεί από το γιο του και με αυτό τον τρόπο ο Κρόνος προστάτευε τον εαυτό του).

Η Ρέα όμως τον ξεγέλασε και, αντί για το βρέφος, του έδωσε ένα βράχο τυλιγμένο στα σπάργανα του μωρού. Στη συνέχεια άφησε τον Δία εκεί για να τον αναθρέψουν οι Δικταίοι Κουρήτες, κρυφά από τον πατέρα του.

Σπήλαια Λασιθίου

Επίσης, κατά τις αρχαίες πηγές, στο Δικταίο άντρο:

- Η νύμφη Αγχιάλη γέννησε τους Ιδαίους Δάκτυλους.
- Ο Μίνωας έρχονταν κάθε εννιά χρόνια, ή κατ' άλλους κάθε χρόνο, και συναντούσε τον πατέρα του τον Δία προκειμένου να του υπαγορεύει τις σοφές εντολές του.
- Ο Δίας, κάτω από έναν πλάτανο συνευρέθηκε ερωτικά με την Ευρώπη, την οποία είχε απαγάγει από τη Φοινίκη.
- Κατοικούσαν οι Άρπυιες.
- Αποκοιμήθηκε για πάρα πολλά χρόνια ο σοφός, προφήτης και μάντης Επιμενίδης.

Ο **Ατζιγανόσπηλιος** βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από το χωριό Αδριανός (10km), στη θέση Κουκίστρες. Απέχει 25km περίπου από τον Άγιο Νικόλαο και ανήκει στην κοινότητα των Ζενίων, την οποία συναντούμε κατά την άνοδο μας προς το Οροπέδιο Λασιθίου από την Νεάπολη.

Ως αποθήκες σημαντικών πληροφοριών (γεωλογικών, παλαιοντολογικών, βιολογικών και αρχαιολογικών) άλλα και ως χώροι άρρηκτα συνδεδεμένοι με το πολιτισμό μας, τα σπήλαια της Κρήτης είναι ένα σημαντικό τμήμα της φυσικής και πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Σπήλαια Χανίων

Σπήλαιο Αγίας Σοφίας

Το σπήλαιο της Αγίας Σοφίας βρίσκεται 47km νοτιοδυτικά της πόλης των Χανίων, στα δυτικά τοιχώματα των φαραγγιού των Τοπολίων. Πολύ κοντά στο σπήλαιο περνάει ο κύριος δρόμος για το Ελαφονήσι.

Αριστερά από την είσοδο του σπηλαίου βρίσκεται το ομώνυμο εκκλησάκι. Η είσοδος του σπηλαίου έχει άνοιγμα 25m, ενώ το ύψος του φτάνει τα 20m. Στο σπήλαιο υπάρχουν δύο αίθουσες με διαφορετικό υψόμετρο, η επιφάνεια των οποίων είναι γεμάτη σταλαγμίτες.

Στο σπήλαιο έχουν εντοπιστεί όστρακα της νεολιθικής, κλασικής και ρωμαϊκής περιόδου. Επίσης, έχει βρεθεί ένα πήλινο ειδώλιο που χρονολογείται από τον 4ο αιώνα π.Χ., καθώς και κεραμικά νεολιθικών, πρωτομινωικών, υστερομινωικών, κλασικών, ελληνοιστικών και ρωμαϊκών χρόνων.

Σπήλαιο Τζανή

Το σπήλαιο του Τζανή ή Καταβόθρα ή Χώνος, βρίσκεται στο Οροπέδιο του Ομαλού Χανίων. Φτάνει σε μήκος τα 2500m και 280m βάθος. Το σπήλαιο έχει κινήσει το ενδιαφέρον πολλών ξένων ταξιδιωτών από το 1865 αλλά και σπηλαιολογικών ομάδων διαφόρων εθνικοτήτων, που το εξερευνούν με οργανωμένες αποστολές από το 1961. Το σπήλαιο είναι μεν προσβάσιμο, αλλά δεν έχει αξιοποιηθεί τουριστικά.

Το Σπήλαιο παίρνει το όνομα του από το θρυλικό καπετάνιο της περιοχή των Λάκκων, Μάρκο Τζανή ή Φόβου, ο οποίος διακρίθηκε σε μάχες κατά των Ενετών στα τέλη του 17ου αιώνα και αργότερα κατά των Τούρκων. Μετά την κατάληψη της Κρήτης από τους Τούρκους, κατέφυγε στη νησίδα της Σούδας και από εκεί εξορμούσε φονεύοντας τους αγριότερους των Γιαννίτσαρων και εμπνέων τον φόβο στους υπολοίπους εξ ου και η προσφώνηση του σαν ο Φόβος.

Σπήλαια Χανίων

Ο θρύλος του λυράρη βοσκού και των Νεράϊδων:

Ένας ενδιαφέρων θρύλος για το σπήλαιο αναφέρεται συχνά από τους ντόπιους. Λένε, πως είχε χαθεί εκεί ένας νεαρός βοσκός, αλλά εξαιρετος λυράρης, ο Τζανής. Τον είχαν απαγάγει τα στοιχειά της σπηλιάς, οι νεράιδες, για να τις συντροφεύει στους χορούς τους.

Σπήλαιο Λέων

Το σπήλαιο Λέων ανακαλύφθηκε επίσημα την Κυριακή 11 Αυγούστου 2008 από μια Γάλλο-Ελληνική σπηλαιολογική αποστολή στα Λευκά Όρη Χανίων (περιοχή Ατζινόλακος, κοιν. Μελιδονίου, στον Δήμο Φρε). Ωστόσο η ύπαρξη του έγινε γνωστή πριν από 15 χρόνια κατά την διάρκεια αποστολής του Γαλλικού συλλόγου Catamaran. Η περιοχή των Ατζινών παρουσιάζει έντονα σπηλαιολογικά φαινόμενα, τα οποία έχουν προσελκύσει, γαλλικές κυρίως, εξερευνητικές αποστολές. Η περιοχή φιλοξενεί τα βαθύτερα σπηλαιοβάραθρα της Ελλάδας (Γουργούθακας, Leon, Μαύρο Σκιάδι, Ταφκούρα). Είναι πολύ πιθανό η συστηματοποίηση των ερευνών στην περιοχή να οδηγήσει σε ακόμη σημαντικότερες ανακαλύψεις στα επόμενα χρόνια.

Η κατάβαση στο σπήλαιο είναι εξαιρετικά δύσκολη ειδικά μέχρι τα μέσα του (470μ). Το 2008, η 23 μελής ομάδα που εξερεύνησε το σπήλαιο, έφτασε σε βάθος 1110μ και μήκος 2850μ, γεγονός που κατέταξε το σπήλαιο στο δεύτερο βαθύτερο στην Ελλάδα, 6οστό στον κόσμο και στην ελίτ των 84 σπηλαίων παγκοσμίως που ξεπερνούν το βάθος των 1000μ.

Σπήλαια Χανίων

Σπήλαιο Ελεφάντων

Στην περιοχή Δρέπανο του Ακρωτηρίου στο νομό Χανίων και έξω από τον κόλπο της Σούδας, βρίσκεται το υποθαλάσσιο σπήλαιο των Ελεφάντων. Το σπήλαιο ανακαλύφθηκε μόλις το 1999 από τον ψαροτουφεκά Μανόλη Ευθυμάκη και στην συνέχεια προβλήθηκε τον Ιανουάριο του 2000 στο Star TV, από τον επαγγελματία δύτε και κινηματογραφιστή Γ. Τζανάκη. Έτσι, η Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας και Σπηλαιολογίας, σε συνεργασία με τον Creta's Diving Center, οργάνωσε την πρώτη αποστολή εξερεύνησης του σπηλαίου στις 31 Μαρτίου 2000. Τα ευρήματα ήταν φανταστικά, καθώς εκτός από την εκπληκτική ομορφιά του σπηλαίου, βρέθηκαν σε αυτό οστά ελεφάντων.

Το σπήλαιο:

Το σπήλαιο έχει διανοιχτεί σε Μεσοζωικούς ασβεστόλιθους. Η είσοδος της σπηλιάς (πλάτους 9 μ. και ύψους 6,5 μ.) βρίσκεται σε βάθος 10 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας και συνεχίζει σε ένα τούνελ μήκους περίπου 40 μέτρων. Το υπόλοιπο τμήμα, μήκους 125 μ. και μέσου πλάτους 25μ., το οποίο αποτελεί και την κύρια αίθουσα του σπηλαίου, έχει, λόγω της μορφολογίας του, εν μέρει κατακλυστεί από ύδατα. Το βάθος του πυθμένα σε αυτή την αίθουσα κυμαίνεται από λίγα εκατοστά ως 4 μ., ενώ το ύψος της οροφής πάνω από την επιφάνεια του νερού ξεπερνά σε ορισμένα σημεία τα 10 μ.

Σπήλαια Χανίων

Όλη η οροφή της σπηλιάς είναι γεμάτη από σταλακτίτες κοκκινωπού χρώματος, το οποίο οφείλεται στην περιεκτικότητα αλουμινίου και σιδήρου στα πετρώματα του σπηλαίου. Μέσα στο νερό υπάρχουν και πολλοί σταλαγμίτες, γεγονός που δηλώνει πως κάποτε το δάπεδο του σπηλαίου δεν καλυπτόταν από νερό. Άλλωστε και η μελέτη των ιζημάτων (βιολογικών, κλαστικών και χημικών) καταδεικνύει με βεβαιότητα ότι το σπήλαιο σε παλαιότερες εποχές ήταν στεγνό. Επίσης και ο αέρας που βρίσκεται μέσα στην σπηλιά είναι αναπνεύσιμος.

Τα απολιθώματα:

Το σημαντικότερο όμως εύρημα και εδώ ήταν ο εντοπισμός παλαιοντολογικού υλικού, το οποίο ύστερα από μια πρώτη μελέτη, διαπιστώθηκε ότι αποτελείται ως επί το πλείστον από οστά ελεφάντων και ένα πολύ μικρό ποσοστό από ελάφια (Cervidae). Η θέση αυτή είναι καινούργια για την Κρήτη και, σε σχέση με τις άλλες θέσεις, είναι η μοναδική κάτω από τη θάλασσα.

Σπήλαιο Γουργούθακας

Το σπηλαιοβάραθρο «Γουργούθακας» αποτελεί το μεγαλύτερο σε βάθος σπηλαιοβάραθρο της Ελλάδος και το δεύτερο στα Βαλκάνια. Η πρόσβαση είναι σχεδόν αδύνατη και γίνεται μόνο από έμπειρους σπηλαιολόγους. Το δεύτερο μεγαλύτερο σπηλαιοβάραθρο της Ελλάδας ανήκει και πάλι στην Κρήτη και είναι γνωστό ως Ταφκούρα. Βρίσκεται στην τοποθεσία «Ατζίνες» των Λευκών Ορέων και Ανατολικά της κορυφής του Αγίου Πνεύματος, στην περιοχή Μελιδονίου Αποκορώνου.

Σπήλαια Χανίων

Γουργούθακας σημαίνει χαράκι, εντός του οποίου συλλέγεται βρόχινο νερό, από το οποίο πίνουν τα ζώα.

Το σπηλαιοβάραθρο ανακαλύφθηκε μόλις το '90 από τη Γαλλική Σπηλαιολογική Αποστολή Catamaran. Η ίδια ομάδα αυτή, μετά από αρκετές προσπάθειες κατάφερε μόλις τον Αύγουστο του 1998, να φθάσει στο πυθμένα του σε βάθος -1208m, όπου βρίσκεται ένα όμορφο "σιφώνι" (μικρή λίμνη με νερό). Ακόμη και από εκεί υπάρχει η δυνατότητα κατάδυσης για την περαιτέρω εξερεύνηση του σπηλαίου, αλλά αυτό δεν έχει γίνει ακόμη. Επίσης, υπάρχουν ενδείξεις για μια είσοδο που βρίσκεται ακόμη πιο ψηλά, γεγονός που θα αυξήσει το βάθος του ακόμη περισσότερο.

Σπήλαια Χανίων

Σπήλαιο Κρυονερίδα

Το σπήλαιο της Κρυονερίδας βρίσκεται στη χαράδρα Λαγγός, νοτιοδυτικά από το χωριό Βαφές, σε υψόμετρο 230m. Το σπήλαιο δεν έχει ιδιαίτερη σπηλαιολογική αξία, αλλά έχει τεράστια ιστορική σημασία, καθώς εδώ βρήκαν τραγικό θάνατο οι κάτοικοι του χωριού Βαφές το 1821. Μάλιστα προς τιμήν του ιστορικού αυτού σπηλαίου, πήρε το όνομα της η ευρύτερη περιοχή της Κρυονερίδας και ο (πρώην) δήμος Κρυονερίδας.

Η είσοδος του σπηλαίου έχει πλάτος 1.8m και ύψος 1.5m. Αποτελείται από τέσσερις αίθουσες, εκ των οποίων μεγαλύτερη είναι η πρώτη, ενώ στη δεύτερη υπάρχουν τα οστά των θυμάτων της τουρκικής θηριωδίας. Στη τελευταία αίθουσα υπάρχει πηγή με νερό, από το οποίο πήρε και το όνομα του το σπήλαιο.

Εδώ τον Αύγουστο του 1821, 130 άμαχοι κάτοικοι του Βαφέ βρήκαν καταφύγιο από τους Τούρκους που τους κυνηγούσαν. Λέγεται ότι, όταν κάποια στιγμή κάποιοι Τούρκοι πλησίασαν κοντά, ακούστηκε από το σπήλαιο το κλάμα ενός μωρού. Έτσι οι τουρκοί αντιλήφθηκαν που βρίσκονται και προσπάθησαν να μπουν. Όμως, η σπηλιά έχει στενή είσοδο και μόνον ένας άντρας χωρά να μπει τη φορά και αυτός έρποντας. Έτσι, οι πρώτοι Τούρκοι σκοτώθηκαν από τα γυναικόπαιδα, που λυσσαλέα και χωρίς όπλα σκότωναν τους εισβολείς. Μην έχοντας άλλη επιλογή, οι Τούρκοι εξόντωσαν με τον ίδιο τρόπο που εξολόθρευσαν τους χριστιανούς στο σπήλαιο του Μελιδονίου. Μάζεψαν δηλαδή κλαδιά και ξύλα στην είσοδο του σπηλαίου, άναψαν φωτιά και οι πολιορκούμενοι πέθαναν από ασφυξία, ενώ μόνον εφτά από αυτούς επέζησαν. Στην είσοδο του σπηλαίου υπάρχει ένα εικονοστάσι και η μνήμη των νεκρών τιμάται κάθε Αύγουστο γύρω στις 20 του μήνα, πάντα Κυριακή με επιμνημόσυνη δέηση.

Σπήλαια Χανίων

Το Σπήλαιο του Άη Γιάννη

Σχεδόν απέναντι από την Κρυονερίδα, μέσα σε μια εσοχή ενός βράχου υπάρχει το πολύ παλιό εκκλησάκι του Αγίου Ιωάννη. Λέγεται ότι κάποτε ένας ο Τούρκος είδε την εικόνα του Αγίου και θέλησε να την βεβηλώσει. Έβγαλε το γιαταγάνι του και την τρύπησε. Όμως λίγα λεπτά αργότερα κείτονταν νεκρός όταν γλίστρησε κι έπεσε από την οροφή της εκκλησίας.

Σπήλαιο Καλαμάτο

Στη χαράδρα Λαγγός, εκτός από το σπήλαιο Κρυονερίδα, υπάρχει και το σπήλαιο Καλαμάτο, το οποίο είναι πολυδαίδαλο, με μικρούς θαλάμους, βάραθρα, σταλακτίτες και σταλαγμίτες. Το σπήλαιο είναι προσβάσιμο μόνο από έμπειρους σπηλαιολόγους.

Επίσης και άλλα σημαντικά σπηλαια

- Σπήλαιο Ασφέντου
- Σπήλαιο Αγίου Ιωάννου του Ερημίτη
- Αρκουδόσπηλιος

Επίλογος

Σε μια πρώτη γνωριμία με τον κόσμο των σπηλαίων, σαηνευτήκαμε από την απερίγραπτη, σπάνια και άγρια ομορφιά διάσημων σπηλαίων όσο ανά τον κόσμο τόσο και μέσα στη γεωγραφική περιοχή της Ελλάδας.

Η σπηλαιολογία είναι τόσο μια επιστήμη όσο και μια φυσιολατρική δραστηριότητα, πλευρές που αμφότερες τις εξετάσαμε μέσα στο διάστημα τεσσάρων μηνών της ερευνητικής μας εργασίας. Όσον αφορά στην αθλητική-εξερευνητική πλευρά του θέματος, αποτελεί μια επίπονη δραστηριότητα που εγκυμονεί πολλούς κινδύνους. Ως ανταμοιβή όμως θα υπάρχει πάντα ένα θέαμα τόσο εκθαμβωτικό που το ανθρώπινο χέρι δε θα καταφέρει να φτάσει ποτέ.



Elephant Cave, Χανιά-Κρήτη



Σπήλαιο Λιμνών Καστριών Πελοπόννησος